

Energie Overheid moet nog duidelijker uitleggen waarom splitsing in het algemeen belang is

Maak energiebedrijf niet tot dure lobbyist

De overheid gaat in cassatie om de splitsingswet te redden. Gelukkig. Het primaat van de politiek staat ter discussie, zegt **Arnoud W.A. Boot**.

Het Gerechtshof in Den Haag heeft vorige week voor enige beroering gezorgd door de gedwongen splitsing van energiebedrijven strijdig te achten met het Europees recht. Voor 1 januari aanstaande zouden alle Nederlandse energiebedrijven moeten zijn gesplitst in een commercieel leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf dat veiliggesteld zou moeten worden van destabiliserende commerciële invloeden. Dit staat nu ter discussie. Nuon en Essent, die nu al gesplitst zijn, overwegen schadeclaims als we de geruchten mogen geloven, en Eneco en Delta overwegen van splitsing af te zien. De overheid heeft aangegeven in cassatie te gaan om de splitsingswet te redden en de publieke belangen verbonden aan het netwerk veilig te stellen.

De belangen zijn heel groot. Het primaat van de politiek staat ter discussie. De fundamentele discussie gaat over de rol van de overheid in het borgen van publieke belangen. Borging van een essentiële maatschappelijke infrastructuur is van groot belang.

Neem de discussie over de instabiliteit in het financiële systeem.

Het betalingsverkeer (ook een netwerk) en ook het lokale bankieren worden gezien als te borgen activiteiten met grote publieke belangen. Als het eenvoudig was dit af te splitsen, dan was hier waarschijnlijk al toe besloten. Het is echter onduidelijk of het kan, en voor die reden is bijvoorbeeld in de Verenigde Staten net een wetsontwerp aangenomen dat voor een betere interne scheiding van activiteiten zorgt, maar niet voor een splitsing. Bij energienetwerken zijn we in de gelukkige omstandigheid dat die relatief makkelijk zijn af te splitsen.

Het onder directe overheidsinvloed plaatsen van essentiële publieke infrastructuur past bij een verantwoorde taakafbakening tussen overheid en markt. En dus moet de afsplitsing van netwerken worden veiliggesteld. De juridische haarkloverij moet dan ook worden overwonnen, linksom of rechtsom. De overheid moet die ambitie nu direct uitspreken, en

ze lijkt hiertoe gelukkig bereid. Doet zij dat niet dan geeft ze een volgende impuls aan een nieuw miljoenenverslindend lobby-offensief van de energiebedrijven.

Het probleem zit dieper. Als de politiek na een weloverwogen besluitvorming vindt dat energienetwerken moeten worden afgesplitst omdat dat in het belang is van het land, is het dan acceptabel dat bedrijven die voor 100 procent

De juridische haarkloverij moet worden overwonnen, linksom of rechtsom

in handen zijn van de overheid een miljoen euro's kostende strijd beginnen tegen diezelfde overheid? Voordat u een ingezonden brief stuurt, ik ken het technisch-juridisch antwoord. Het zijn weliswaar bedrijven die voor 100 procent in handen zijn van de overheid, maar ten principale een privaatrechtelijke rechtspersoon zijn

met eigen vennootschappelijke verplichtingen. Het zal zo zijn, ik blijf me er echter ongemakkelijk bij voelen.

Een ander voorbeeld. Enige tijd geleden was ik betrokken bij de toen op handen zijnde privatisering van Schiphol. Tot mijn schrik ontdekte ik dat het toen nog door Gerlach Cerfontaine geleide bedrijf voor hem en zijn medebestuurders bonusclausules in het

beloningscontract had opgenomen, voor het geval zij erin zouden slagen de politiek te bewegen Schiphol te privatiseren. Dus als het management zijn 100 procent-aandeelhouder zo zou weten te bewerken dat ze Schiphol zou lossen – privatiseren – dan werd er op kosten van diezelfde overheid (zij was immers de aandeelhouder)

een bonus uitgekeerd.

Eigenlijk houdt dit in dat met overheidsmiddelen diezelfde overheid wordt omgekocht. Het is verbijsterend dat de Raad van Commissarissen van Schiphol dit heeft kunnen bedenken.

Bij energiebedrijven ging dit niet veel anders. Dat neemt niet weg dat er wel degelijk iets valt voor te stellen bij de noodzaak overheidsbedrijven te beschermen tegen de waan van de dag. Impulsieve inmenging van parlement of ministerie in het ondernemingsbeleid is omwenselijk. Maar structureel beleid – beleid gebaseerd op een uitgewerkte visie op het borgen van zorgvuldig in het parlement vastgestelde publieke belangen – valt hier niet onder. En hoe men ook over de splitsingswetgeving denkt, de wet is zorgvuldig voorbereid.

In de eindfase ben ik hier zelf bij betrokken geweest omdat ik in 2006 op instigatie van de Tweede Kamer samen met voorzitter A.W. Kist en fiscaal econoom De Raad

een salomonsoordeel heb moeten vellen over de splitsingswetgeving. Onze advisering ging niet over de nu zo bediscussieerde Europese wetgeving – daar waren al zes advocatenkantoren mee bezig – maar wel over de kostenbatenanalyse van splitsing in het algemeen. Onze conclusie was dat er voordelen waren, en er geen onverantwoorde risico's aan waren verbonden.

De overheid moet dus doorblijven. De splitsing biedt geen onoverkomelijke nadelen. Ja, de energielobby doet ons geloven dat Nederland door de splitsing allerlei geopolitieke macht verliest, maar ook dat is onzin. We moeten onze netwerken veiligstellen, en een wereldspeler op de energiemarkt kunnen we door ons kleine oppervlakte nooit worden.

En hoe zit het met het Europees recht? Mijn inschatting is dat de problemen niet onoverkomelijk zijn. De overheid zal nog duidelijker moeten maken waarom er wel degelijk 'dwingende redenen van algemeen belang' zijn voor een splitsing. Werk aan de winkel dus om dit helder te maken.

Arnoud W.A. Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam.

➤ Lees de blogbijdrage van columnist Marc Chavannes over de uitspraak van het Gerechtshof in Den Haag: nrc.nl/opklaringen.

De splitsingswet was bedoeld om concurrentie te bevorderen op energienetten van de overheid

Volgens de splitsingswet die in 2007 werd aangenomen, mogen netbeheerders en energiebedrijven vanaf 2011 niet meer in één bedrijf zitten. De netwerken blijven in handen van de Staat omdat zij van strategisch nationaal belang worden geacht en niet in handen van buitenlandse

(staats)bedrijven mogen vallen. Het idee achter de splitsing is dat een gelijk speelveld ontstaat voor energiebedrijven. Energie-maatschappijen met een eigen stroom- of gasnet zouden een oneerlijke voorsprong hebben op concurrenten zonder zo'n netwerk. De eigenaar van het

netwerk concurreert dan namelijk met de bedrijven die van zijn netwerk gebruik mogen maken. Als de overheid de verscheidene distributienetten in handen houdt, kan ze iedereen gelijkelijk toegang verschaffen. Alleen overheidstoezicht op een net dat in particulier bezit is van een

energiebedrijf, zou niet genoeg zijn voor een gelijk speelveld. In zijn uitspraak stelt het Haagse Gerechtshof dat de overheid onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt dat een interne scheiding met toezicht niet zou volstaan om concurrentie tussen energiebedrijven te garanderen.